

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

„Школски Лист“ излази један пут у месецу. Предплата је на целу годину 1 ф. 50 новчића, а за Србију 4 динара. Учитељи са малом платом, као и богослови и приправници, добијају лист у пола цене. Дописи и предплата шаљу се: Уредништву „Школског Листа“ у Сомбор.

Бр. 1.

У Сомбору 31. Јануара 1898.

Год. XXX.

БЕСЕДА НА СВ. САВУ.

Говорена у учитељској школи сомборској.

Гоњену од Косова, а робу од пада Смедерева Србину беше усломена на сјајну прошлост и крепка вера у лепшу будућност анђео хранитељ, који га је одржао, храбрио, соколио, снаге му давао, да се не да, да духом не клоне, да одолева.

Чврста и јака свест народна, створена оснивањем српске самосталне државе, питана српском просветом, заснованом светитељем Савом крепила је народ српски, е није подлегао нечувеном јаду и невољи, е се одржао посред свих нечувених мука и патњи, које му даваше столетни му непријатељ и бездушни му противник. — Та тврда и јака национална свест одржа Србина Србином у прошлости и та ће га одржати истим и у будућности.

Тма бољја страховитих призора догодило се у животу српскога народа. — Турчин му разори домовину, узео му слободу златну, хтеде га лишити светога православља и моћне силе часнога крста, није му поштедио ни крви ни образа — па и то све не беше му доста, већ хтеде да му ишчупа и душу и осећај и свест!

Али за време првих, славних Немањича у душу Србинову дубоко урезана самосвест државног живота, појачана светим српским православљем, негована и питана српском просветом, просветом св. Саве, поштрена величином и сјајношћу велике државе великога цар-Душана и добри Бог Срба — сачува несретни ал' витешки род српски, не даде му да га нестане са лица земље и Срби се... не потурчише. Успомена на светлу прошлост, тврда вера и нада у бољу будућност, помисао на св. Саву — анђео Срба лебдио је и даље над народом паћеничким али јуначким — и српска самосвест одржаше како тада, тако ево и данас, милом Богу хвала, Србина.

Св. Сава радом и животом својим, и двоструком смрћу својом обезбеди себи вечити живот у народу своме, подиже себи споменик

редак, јак и вечит, коме не ће наудити ни зуб времена, ни коса смрти, ни сила ни пакост људска, споменик огроман, који обухвата цео род српски.

Србин данас слави славу велику, славу светосавску. Духовно уједињени Срби сви, где год се српским духом дише, српски мисли и осећа, и српским пером пише, славе данас славу велику, славу величанствену. Србин из Србије брдне и кршне Црне Горе, Србин из поносне Босне и Херцеговине, Старе Србије и Мађедоније, Србин из Далмације, Хрватске, Славоније и јуначке Баније, Србин из кићена Срема, равне Бачке и Баната, Србин из Угарске слави свога светитеља, српског просветитеља, кличе песме узрдне, песме пуне синовље захвалности патрону, моћном штитнику српске школе и српске просвете, црпе снаге за даљи живот из делања и трудбена рада великога Немањића, моли благослова за даљи живот од моћне руке светитељске, светитеља Саве.

*

Велики жупан рашки, Стеван Немања и жена му, побожни ови Хришћани васпиташе сина свога Растка у хришћанским врлинама, побожни живот њин тако деловаше на њихова сина Растка, да исти, када му се два калуђера напричаше о Гори Атонској, побеже тајно из сјајних дворова родитељских, да прими на се ризу калуђерску, да задиви својим строгим, беспрекорним и чистим калуђерским животом и највеће богомољце-старце; и „свети Сава, Богом упућени слуга божји служаше светима, босим ногама иђаше непрестано по пустињи, и по пећинама, и по провалијама, и све преподобне и праведне мужеве по пустињама, који трпеше Христа ради, посети, нахрани и обдари.“

У руском манастиру св. Пантелејмона постриже се Растко и прими име „Сава“, пређе у манастир Ватопед, где се подвигаваше испосничким делима, и чињаше добротина, особито у великој мери онда, када му и љубљени владалачки родитељ, Стеван Немања, презре царство земаљско, те када вођен родитељском љубављу за сином и превеликом чежњом за Атонском Гором, инок-Симеон дође к сину, да заједно чине дела богоугодна, да заједно посвете свој живот оцу небескоме.

Ради појачања српске државне мисли помоћу вере и свете Горе подигоше ова два божја угодника српски манастир, манастир Хилендар, српски Вилиндар.

Српски манастир брзо напредоваше и развијаше се под зашти-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

В
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

том моћних српских владара, и постаде лавра, камо се стицаше благо српске земље, а откуда излазаше зраци просвете за народ српски. Хилендар, српски Вилиндар беше центар српске просвете, на православљу основане и сазидане. Овде живеше вековима српска народна мисао, овде се писаху прве књиге српско-словенске, књиге литургичне, овде би ударен почетак српске историје у животописима, и српски Вилиндар даде српској цркви готово све архијепископе и највеће књижевнике-писце у средњем веку.

Моћни и славни потомци славне лозе Немањића штитише и потпомагаше овај српски манастир, у којем упали луч српске просвете, светитељ српски, син великога осниваоца српске државе, обдарише задужбину ову огромним имањем, одакле обасја цео род српски сјај умне српске снаге, душевне српске моћи.

Светитељ српски великом државничком мудрошћу својом удари темељ српској православној цркви, даде основа науци и просвети, на истинама свете вере православне основаној а у духу исте народне цркве ширеној, показа пута, којим српски дух гредети мора, како би се у величини, крепкости, сјају и снази својој одржати могао, све препоне, неприлике, сметње, лукавства и подвале непријатељскога духа дин-душмана рода српскога савладати и победити могао, — како ће се Србин посред свих бура валовитога мора: живота народног Србином одржати и Србином у животу народном свом остати.

Светим, чистим православљем крепљена и задахнута чиста народна, народном духу прикладна и подесна просвета одагнаће мрак са душе Србинове, обасјаће сјајем необичним, сјајем чаробним ум и разум његов, очуваће у чистоти народну индивидуалност србинску.

*

И аманет српског просветитеља чуваше свагда верно род јуначки али паћенички. Потомци и наследници лозе славних Немањића пођоше стопама св. Саве, и употребише школу и народну просвету, да зграду српске самосталне, јаке и чврсте државе доздају, утврде и заштите против свих навала непријатељских. — И радом и делањем оваковим у духу великога Немањића српски народ подиже се у ред првих народа, сјај и блесак српског душевног живота и просвете рашири се надалеко, међу братским славенским народима величина српскога духа и душевне моћи ликоваше, та Срби дадоше Русима митрополите Кипријана и Цамблака, да их

просвећују, да утврђују међу њима свету веру Христа-искупитеља, да заступају и бране православље.

Па и после тужног Косова у најтежим приликама, у најцрњим данима чуваше паћенички род српски аманет свога светитеља Саве, шта више Срби се сећаше аманета Немањића и онда, када се преселише у Угарску, па прегоше, да помоћу просвете порадe око одржања свога новогa, а ослобођења старогa завичаја.

Наследник Арсенија Чарнојевића, Исаија Ђаковић поче дизати на све стране обичне и научне школе, и штампарије, Мојсије Петровић удари темеља у Београду великој словенској школи; наследник му пак Вићентије Јовановић основа у Карловцима „велику школу“; — а за време краљице Угарске Марије Терезије почеше први управитељи школски, који се у Бечу учаху методу и држању школе, по Бачкој и Барањи, Срему и Славонији, и Банату народне школе српске уређивати и младеж за учитељско звање приправљати. Аврам Мразовић из Сомбора, управитељ српских народних школа у Бачкој и Барањи; Стеван Вујановски из Брђана, оснивалац српских школа у Срему и Славонији; Теодор Јанковић Миријевски, управитељ српских школа у Банату, беху препородитељи српске школе при крају прошлогa века. — Те школе одржаше у народу свест народну, предања и успомене на сјајну прошлост, ширише знање и просвету, те њима имамо да захвалимо данас, што Срба није нестало са лица земље ни у тим тешким и мучним данима.

Али и великих жртава стајале су свагда српски народ те његове школе, па ипак Србин не сустаде; када изгледаше, е ће Србин изгубити те своје школе, јављаху се свагда људи родољубиви, људи великога погледа у живот народни, који испуњаваху аманет светитеља српског, који одржаваху живот старих школа, који положише темељ новим школама, те тако ширише стару љубав за основе српске народне нам свести, за српске народне школе. — И заиста, на овоме свету нема народа, који би сарамерно више имао народних добротвора, и само богати и просвећени народ енглески, без помоћи државе одржава живот својим школама, те тако показује ону љубав према народној школи и просвети, којом дишу српски синови.

Књига народних добротвора златним словима је исписана именима великих синова и кћери српскогa народа. Српски народ са усхићењем сећаће се свагда дичних имена великих добротвора народних: митрополита Ђорђа Николајевића, Марка Добројевића, Ми-

хајловића, Јелисавете Лиле Стојковића, Мите Николајевића и многих других одличних и оданих синова и кћери рода српскога, који дароваше огромне своте на разне просветне српске цели, а ради одржања српске самосвести.

Али и заиста као да је и опет наступио час искушења по живот народни народа српског у овим крајевима. — Број српских народних школа у карловачкој митрополији све јаче опада, кроз потоњих неколико десетака година; основи српскога нам опстанка као да се почеше губити; српске народне школе, ти прави расадници српске нам свести у будимској и темишварској дијецези, на обронцима Српства вапију за помоћ, е ће их нестати са лица земље, многе су управо у издисању, а помоћи ни од куда. — А угушење и смрт ових расадника народне нам свести, народних нам школа, значи уједно и смрт и угушење и српске свести, то је гроб живота нам народног.

Аманету светитеља српског, предању живота нам народног одужићемо се, ако обезбедимо опстанак тих школа, ако из темеља почнемо градити кућу народног нам опстанка, ако расаднике српске свести, народне школе подижемо, српске учитеље, борце народне нам идеје и потпомогаче народног нам напретка у деловању и раду им искрено, вољно, одано и пријатељски потпомажемо, опстанак живота им материјално осигуравамо, углед им дижемо, а и њихову научну спремност на сувремени степен образованости учитељске подижемо, ако их и у једном, а и у другом погледу учинимо моћним, снажним, силним мужевима, који ће моћи, а и хтети јуначки стати на браник народног нам предања, аманета српског светитеља, народног нам живота.

Али где, у најодсуднијем часу по опстанак народних школа дарезљива рука Његове Светости патријарха српског Георгија Бранковића великим даром својим од 10,000 фор. положи темеља „фонду св. Саве“, за обезбеђење српских школа у будућности, а у искреним, оданим синовима рода нам српскога пониче мисао оснивања „Матице Школске“ за брзу помоћ српској школи у садашњости и будућности.

И у српском народу живи још успомена на св. Саву, извршиоци аманета светитеља српскога нису још ишчезли, дух просветитеља нам народног испуњава још и данас душу Србинову, — и аманет светитеља српског оствариће се, опстанак народних школа биће обезбеђен.

Под сребрним месечевим зрацима а небом осутим сићаним, сјајним звездицама — цела васиона мртвим сном дрема; широка поља покрише сметови снега и дрвеће дебело иње, а месечеви зрак блиста и трепери над истим у сјају свом; све је мирно, све је тихо.

И ја осетих меку руку свога анђела-санка над очима ми, али у истом тренутку севну нешто у чистом и свежем зраку сјајно, мило, величанствено, као да је сунце пролетело кроз тамну, мрклу ноћцу. — И предамном стајаше прозрачна прилика у блеску и сјају свом! На глави јој круна црна сва, и тек овде-онде светле се малени делићи на њој. Око струка јој вије се црвено-плава-бела трака, а на истој златно слово из еванђеља светитеља Саве: **просвета**.

— Познајеш ли ме? — запита ме тужним гласом.

— Српска вило!

— Тужна српска вило! — уздахну дубоко она. — Погле ову круну црну ми. Пет векова тужно Косово оплакујем тим, беду, невољу, јад и жалост српског рода ми!

— Вило, дај нам снаге, дај нам помоћи!

— Погле запис ове траке око струка ми! — Права образованост, јака просвета потиснуће подвалу, клевету, братску мржњу, злобу, раздор заваду, а врх свега лаж и грубу себичност; утрће пута српској слози, заједничком раду, љубави, — и вековном патнику Србину тад ће сијнути лепши дани, Србин видеће славе, величине своје.

Душан Радић.

РАЗГОВОРИ С ДЕЦОМ.

Пише: Душан Ћурић, учитељ осечки.

1. Школа и школска дворана.

Одакле долазиш сваки дан овамо Пајо? Ја долазим сваки дан овамо од куће.

Кад долазиш сваки дан овамо? Сваки дан долазим овамо из јутра, и после ручка.

Знате ли ви децо кад треба да дођете овамо? Знамо!

Када треба да сви дођете овамо? Сви треба да дођемо овамо, кад звоно зазвони.

Где звони звоно? Звоно звони на цркви (или на школи).

Има ли тако звоно и на другим кућама? На другим кућама нема звоно, само на цркви, (или на школи).

Јели школа така иста, као и остале куће? Школа није така иста као остале куће.

Има ли у вас Мишо оваких соба као у овој школи? У нас нема таквих соба као у овој школи.

Где станују људи? Људи станују у кућама. /

Постају ли куће саме од себе! Куће не постају саме од себе. /

А да како? Куће се зидају. /

Ко зида куће? Куће зидају зидари. /

Како се зове оно место где се кућа зида? Оно место где се кућа зида зове се кућиште.

Шта се прво ископа кад се хоће кућа да зида? Кад се хоће кућа да зида ископа се темељ.

Са колико страна се ископа темељ? Темељ се ископа са четир стране.

Како се друкчије каже зидати? Друкчије се каже градити.

Каква је наша школа? Наша школа је велика.

Како се зове ово место где смо сад? Ово место где смо сад, зове се школа.

Чија је ова соба у којој смо ми сада? Ова соба у којој смо ми сада јесте школска соба. — Примедба:

Учитељ ће сам знати, да на свако питање дете мора одговорити у потпуним а не скраћеним реченицама, стога нећу увек писати потпуне одговоре на поближа и јасна питања. Учитељ нека се послужи питањима из овде изложеног градива. Где нема питања т. ј. где сам у реченицама тумачећи написао, нека учитељ из тих реченица сâм ставља разговетна питања после тумачења, учења (предавања). — А толико ваљда и сам зна, да се „очигледном наставом“ настојава дечији ум развити, вежбати у правилном „српском“ говору те се тим што дете мотри, слуша, мисли, диви и чуди — срце племени, душа му се свежи.

Учитељ може продужити с питањима: Кад зидари сврше зидове, шта се меће на зидове? (греде).

Од чега могу бити греде? (од дрвета, од гвожђа).

А шта мећу на греде? (рогове.) — Шта је приковано на роговима? (летве). — На што су те летве? (да држе цреп, трску, лим). — Чиме се покривају куће? (црепом, шиндром, трском, сламом, лимом). — За што се оставе празна места у зидовима? (за врата и прозоре). Шта се види над кровом сваке куће? (димњак). — Има ли на нашој школи димњак? Одакле иде дим? (из пећи). — Где стоји пећ? (у соби). — Каква је ова соба? (пространа). — Шта је над нама? (таваница). Шта је под нама? (под, патос). —

Од чега је начињен патос? (од дасака). — Колико зидова има ова школска соба? (четир). — Који је предњи? Који стражњи? Који с леве, а који с десне стране? Шта има у овим зидовима? (врата и прозори). — Од чега су начињена врата? Је ли све од дрвета? Шта није од дрвета? (брава, кључ и шарке). — На што су нам врата? Од чега су прозори? Је ли све од дрвета? На што су нам прозори? Ајде да измеримо колика је наша школска соба. Учитељ покаже како се мери корацима. Исто тако чине и неколико ученика измеривши корацима дужину и ширину.

Шта сте, ви децо кад идете у школу? (ђаци).

Пазите и слушајте па ћу вам рећи неколико лепих песама:

Хајд' на ноге хајд' у школу наше збиралиште, —
 Да смо тамо сваког дана света дужност иште.
 Хајд' на ноге хајд' на посо не губимо дане,
 Јербо хоће пчеле вредне све да нас посраме. —
 И пазимо увек добро учитеља речи
 Који ради срцем душом, а о нашој срећи. —

*

Ко у школу иде то је добар ђак,
 Ко од школе бега ђак је то опак.

*

Пазите децо! Кад из школске собе изађемо, уђемо прво у ходник који се зове школски ходник. Школски ходник је зими затворен, а лети отворен. Памтите децо! Кад год вас пустим на одмор, треба лепо два и два, мирно да излазите, један другог да не гурате, да не вичете, да не лупате ногама. Тако иду сва добра деца. А кад из ходника изађете, онда дођете у школско двориште. Иза школског дворишта је школски врт. Тамо нека нико не иде без мене, или да дира у кошнице јер вас пчеле могу изуједати. Школско двориште је пространо и за то је овде, да се можете у дворишту мало проиграти, али да се не играте којекакве луде игре којима се можете осакатити. Мушки нека се играју с мушкима, а женске са женским.

Ко се умори или озноји, нека не пије одма хладне воде јер се може разболети. Ја знам да се ви волете играти јер сте деца. Ви који сте старији, а то су они који иду у IV. р. треба да својим примером покажете, како треба ови мали, нови ђаци — да се владају. Немојте пред њима чинити оно што није лепо, већ и ви их учите како треба да су послушни и добри. Кад се играте немојте се свађати, тући, пркосити, ругати се, то раде неваљала деца.

Једанпут се деца играла војника. Па између себе изабрали Тошу за војводу. То не буде право Вуку па се стаде дурити и срдити. Тоша као војвода заповеди да сви стану у ред и да пазе шта ће им заповедати. Децо памтите! И у игри мора бити реда. Ко је у игри вођа, тог се мора слушати. Вук се и даље брцао и лице мргодио. Сва деца сташе у ред па и Вук Сви су били весели, мирни, послушни па мирно стајали као свећа и очима гледали у Тошу — само се Вук нешто узјогунио, па не ће да гледа у Тошу, већ сагнуо главу, мргодио се и бацао рукама и ногама. Тоша опомене Вука на ред и мир. Вук га не хте послушати. Тада Тоша приђе Вуку, ухвати га за раме и избаци га напоље говорећи: „Не требамо овде јогунице и пркошције. На поље из нашег друштва!“ Вук се осрамоти и плачући оде кући, а остала се деца наиграше до миле воље.

Слушајте даље! Ненад је био така исти дечак. Од њега није код куће ништа било мирно. Био је несташан и све је дирао и у руке узимао, а што је у његовим рукама било, то је морало бити или окрњено, или разбијено, или окрвављено. — Судове је разбијао, прозоре лупао, коње, волове, псе, мачке кињио и мучио, тичија гвезда дирао, тице убијао па и самој деци није дао мира. Но он је због тих његових несташлука љуто страдао. Попео се једанпут на пласт сена, одатле скочио и ногу преломио те је и сад богаљ. Чувајте се и клоните се од такe деце да и ви не будете таки!

(Наставиће се.)

СВЕТОСАВСКА ПЕСМА *)

Од Јована Ђорђевића.

Данас нема ваљада ни једног српског места, где се у разним варајнтама не пева омиљена *светосавска песма*. А ипак било је време, кад је празник Светога Саве прослављен био без ове лепе песме, коју данас са усхићењем пева у нас и велико и мало.

Ова је песма певана први пут на Св. Саву у Сегедину године 1839., дакле пре *цедесет и осам* година. Певали су је на хору сегединске цркве слушаоци филозофије о причасном, а после отпеване песме ишла је литија из цркве у српску школу певајући

*) Преносимо овај чланак из „Српског Сиона“. Место текста, који је г. Ђорђевић написао, ми доносимо текст онако, како га је уредник овога листа из године 1841. запамтио.

исту песму и на улици до школе и у школи самој и у повратку из школе у цркву. Ја сам онда био ђак у другом разреду сегединске гимназије. Мелодију сам одмах у цркви запамтио а дуго сам памтио и српски текст исте песме, која је онда певана у шест строфа, а сад се пева у црквено-словенском тексту и у разним српским варијантама у четири строфе.

Главна заслуга око ове у живот повраћене светосавске прославе припада ондашњем сегединском пароху, а мом незаборављеном катихети *Павлу Стаматовићу*, великом патријоти и пријатељу српске омладине, коју је он волео и неговао и која је од њега учила „род свој љубити“.

Онда се држало да је и текст и мелодија од Стаматовића и веровало се тим већма, што се знало, да је Стаматовић изврстан певач, који се и с песништвом бавио. Ко би и ово умео боље расветлити, учинио би роду глас.

Бојим се, да је онај првобитни Стаматовићев текст већ заборављен, јер откуд који учитељ и овде и код вас, сваки ти то прекраја по својој ћуди онај лепо српски текст, а ми старији све га више и више заборављамо, а штета би било, да се сасвим изгуби. Шат се ко још опомене!

До века жалим, што ту песму нисам преписао док сам је још памтио; ко зна, хоће л' се случајно наћи когод, да је се сети? Уздао сам се, да ћу је наћи у песмарици моје покојне сестре, као што сам нашао у њој пре неколико година текст песме, певане 1848. у Пешти о посмртној слави Симе Милутиновића; па сам се преварио у својој нади. Али тако је то, кад човек пропусти прилику, кад је што требало забележити. Тако сам пропустио и 1849. од покојног Бранка измамити његову највећу и најмилију песму, која је после његове смрти нестала, а за његова живота нигде није штампана. Али које онда могао и помислити, да ће Бранко тако брзо отићи са света! Онај Бранко, који је био оличено здравље и веселост!

Светосавска песма има два текста, народни и црквено-словенски, и оба се различно певају, према разним читанкама и катавасијама. Мелодија је једнака и у српском и словенском тексту. Питање је, који је текст старији и од кога је она лепа дирљива мелодија? На то питање требало би да наши црквени људи одговоре, ми лајци можемо само нагађати. Ја знам само једно као поуздано, да је српски текст *већим делом* од Стаматовића и да је српски

народ први пут од Стаматовића и његових ђака научио певати светосавску песму по овој мелодији!

* * *

Године 1841. када је уредник овога листа био ученик I. гимназијског разреда у Сегедину, појала се песма светосавска, на дан Св. Саве у сегединској великој цркви и на литији идући у тадашњу красну српску школу и из ње натраг у цркву, у колико је подписани запамтио, овако:

1. Ускликнимо с љубављу Светитељу Сави
Српске цркве врховној светитељској глави
Тамо венци, тамо слава
Где наш српски пастир Сава
Појте му Срби песму и утројте.
2. Пуна јеси кошница трудољубна Србијо!
Са свих страна Срби и ти мили Срему
Главе к небу уздигните
Саву тамо угледајте
Саву српску славу пред престолом Творца.
3. Ој Србијо рођена сестро Херцеговине,
Баци мили поглед на Савине дворове,
Там почетак српске славе
Конац те је Урош прави
Појте му Срби песму и утројте!
4. Српска је дика Урош цар последњи
Силног цара Душана син добродјетељни,
Вукашине вране,
Царства српског враже,
Уроша ти уби ал' зла не избеже.
5. О љубезна старино конач определи,
Доведи нас онамо где су секле стреле
Светог Кнеза Лазара
Српског господара,
Горо Фрушка краси се телом Кнеза Лазара.
6. Србија је од туђина
Из зависти „Сервија“ прозвана
: : : : : : : : : : :
: : : : : : : : : : :
Србију устани и лице прохлади.

7. Четири стотин и педесет и једно је љето
Как' у мраку почиваш и не видиш света,
Чуј наш вопл Саво
Архјерејска славо
И прослави Србију и сву Србадију.

8. И прослави Фердинанда
Нашег доброг ћесара,
Који нас Србе љуби
Ко синове верне.

Н. њ. Вукићевић.

ШКОЛЕ У БУДИМСКОЈ ЕПАРХИЈИ.

По званичном извештају у епархији Будимској год. 1896/7. било је 60 општина од којих 46 имају своје школе а 14 општина немају школа.

У години 1896/7. делало је у тој епархији 42 учитељске снаге, пошто 3 школе нису имале учитеља, и то у Мађар-Боји и Вемену, где су тамошњи пароси школу држали и у Српској Мечки где је 1896/7. године школа била затворена. У Грабовцу и Саки школе су спојене уједно решењем Шк. Савета од 29. маја 1897. те је тамо једна учитељска снага делала.

Од 42 учитељске снаге су 39 учитељи и 3 учитељице, које су у почетку ове школске године у недостатку учитеља, за учитељице постављене.

Од тих 42 учитељске 24 су оспособљени за учитељство а 18 су неоспособљени и ови у привременом својству обављају учитељску дужност. — Због велике оскудице у учитељима и због крајњег сиромаштва дотичних малих српских црквених општина учитељска плата је тако малена и њу учитељи неуредно добијају, па с тога се оспособљени учитељи неће да траже за учитеље у тој епархији. Епар. Шк. Одбор будимски више пута се обраћао Школском Савету за помоћ, али није било придице, да славни српски народни Сабор предлоге Школског Савета за припомоћ сиромашних општина у будимској дијецези уважи; јер сабор се летошњи разишао пре него што је предузео рад о припомоћи наших у опасности налазећих се основних школа.

За сачувати вероисповедни карактер српских народних школа Е. Шк. Одбор будимски у оскудици оспособљених учитеља почео је пристављати учитељице.

У погледу опреме, учила и школских здања има много недостатака у школама будимске епархије.

До скоро је било много ниских непатосаних соба, са скамијама обвешталим и неулесним. Благодарећи неколицини добротвора народних у неким школама ове дијецезе школе су прошле године исправљене и са најнужнијом школском опремом и училима снабдевене.

Има 13 школских здања, која су нова и у добром стању. — У 18 општина су школска здања у приличном стању; у 9 општина нужне су знатне оправке на старим школским здањима а пет школских здања морају се сасвим из нова зидати, што ће се и учинити чим дотичне општине нађу извора за то.

У прегледаним школама нађен је у 10 школа добар успех, у 4 школе је приличан успех, а у 11 школа је био успех слаб, и напоследку у 13 општина није био никакав успех, а то је понајвише у онима, у којима делају неспособљени учитељи.

Све су школе мешовите са једном учитељском снагом и понајвише са 4 разреда; само је у Бану школа са 6 разреда, а у Мајшу са 5 разреда.

У многим местима нема повторних школâ.

У епархији будимској било је за школу обавезне деце од 6—12 година, мушке 793, женске 803; свега 1596.

За пофторну школу обавезних било је: 426 мушке; женске 438, свега 864.

Епар. Школски Одбор је својски се старао да отклони све мане и недостатке у школама; школски су одбори упућени да се својски старају о спољном и унутарњем унапређењу школâ; да учитељима наложе, да уредно воде школске записнике; објављена је поново наредба, да школске општине имају здања школска оправити и са потребним училима и намештајима снабдети.

Жалосно је да у Будиму од 27 за школу обавезне деце само два детета у школу иду; а у Пешти учитељ Стеван Михаљчић није предавао славенско читање. — Општина у Дуна-Пантелији позвана је да своју школу, која је негда тамо постојала, отвори, да не би српска деца у том месту у комуналну школу морала ићи.

Велика опасност прети српским школама у будимској епархији и ако се скоро не помогне материјалном помоћу из народних фондова сиромашним општинама ове дијецезе, то је предвидити, да ће врло многе српске школе у будимској дијецези престати бити српским вероисповедним школама.

РАСПИС НАГРАДЕ.

Уредништво „Школскога Листа“ расписује награду од три дуката за најбољу педагошку расправу, која у овом листу у течају 1898. године изиђе.

Велештована господа писатељи нека изволе послати овака дела без својега потписа, а обашка у запечаћеном писму нека назначе своје име и наслов дотичнога дела за награду, који наслов треба да је и споља на истом писму означен.

Расправе за награду заједно са запечаћеним писмом под једнаким обележјем, имају се уредништву „Школског Листа“ у Сомбор најдаље до цветне недеље доставити у плаћеном писму.

Које расправе за награду у „Школском Листу“ у течају ове године штампане буду, послаће се учитељском збору оне српске вероисповедне школе, из којегга круга „Школски Лист“ за ову годину највише претплатника добио буде.

У последњем броју овога листа објавиће се име писатеља награђеног дела, а затим ће му се награда издати.

Сваки од поштованих наших сурадника, који нам у течају ове школске године своје суделовање обећао буде, осим почастног примерка, што ће му се слати, властан је означити три српске школе у Старој Србији и Македонији, којима ће се „Школски Лист“ као његов дар ове године бесплатно шиљати.

У Сомбору, на св. Саву 1898.

Никола Ћ. Вукићевић,

уредник и издавалац „Школскога Листа“.

ШКОЛСКЕ ВЕСТИ.

Светосавско славље у Сомбору. Дан св. Саве првог архијепскопа и просветитеља српског прослављен је код нас у Сомбору у цркви и у школи најсвечаније. Пре свете литургије обављено је мало водоосвећење у главној дворани средсредње мушке основне школе. Чинодјејствовао је парох св. Претечева храма пречасни г. јереј Милутин Гавриловић. На водоосвећењу су били ученици и ученице основних и више девојачке школе овдашње са својим управитељем, наставницима и наставницама. — У св. Ћурђевском храму служио је божанствену литургију високопречасни г. протојереј Љубомир Купусаревић с пречасним јерејима Јованом Момировићем и Николом Кирјаком и часним ђаконом Георгијем Павковићем. За време литургије на кору је умилно појао мешовити кор учитељских приправника и приправница. Пошто је на свршетку литургије освећено у част светитељеву зготовљено кољиво, кренула

се литија у нову зграду мушке учитељске школе. (Ове године је први пут ишла литија у здање мушке учитељске школе, те велељепне задужбине Његове Светости патријарха Георгија Бранковића.) На литији осим свештенства које је св. литургију служило, обучени су били и следећи: парох св. Претечева храма јереј М. Гавриловић, јереј Младен Борђошки проф. и катихета учит. школа, и јереј Жарко Ј. Поповић катихета осн. школа. Свештенство је пратио многобројни побожни народ. У великој дворани учитељске школе свечано је обављено мало освећење воде, те је после овога држао веома језгровит говор проф. Душан Радић који говор на челу овога листа саопштавамо. После овога литија се вратила у св. Ћурђевски храм и тиме је црквено-школска прослава овога великога дана завршена била. — У вече је била сјајна забава у просторијама гостионице „Ловачког рога“, коју је у част овога дана приредила овдашња српска женска задруга уз пријатељско суделовање месне омладине српске.

И.

Полугодишњи испити. У другој половини месеца јануара т. г. одржани су у свима сомборским православно-српским основним школама полугодишњи испити. Успех је у опште задовољавајући.

Р А З Н О.

Дарови срп. школама и учитељима. Његово Високопреосвештенство г. *Мирослав Николић*, епископ пакрачки, као сваке тако и ове године изволио је „Школски Лист“ претплатити за српске школе у Капелни, Сухомлаки и Липову. На овом племенитом дару у име речених школа изриче уредништво високопреосвештеном добротвору најтоплију благодарност — Из закладе покојног архимандрита Стевана Михаловића, за примљених 9 фор. шаље се ове 1898. године „Школски Лист“ следећим српским вероисповедним школама у Јасеновцу, Костајници и Дубици, српским комуналним школама у Плашкоме и у Врховинама у Хрватској, и српским вероисповедним школама у Рац-Алмашу Бати, Вемену, и Ланчугу у будимској епархији; свега 9 примерака.

Нови васпитач познати педагошки лист, којег уређује и издаје г. Мита Нешковић кр. школски надзорник у Беловару, последњим бројем у години 1897. навршио је десет година од како излази. Ми се од срца радујемо овој појави и желимо честитом уреднику овог заиста ваљаног педагошког часописа, да и даље истраје у овом племенитом подуху, које служи на част народу српском и сиромашној му књижевности. Из првога броја овога листа од текуће године, видимо, да је на њему у току од прошлих десет година радило педесет и осам Срба и шесторо Хрвата. Лист је за то време по наруџби и претплати разаслан у 4262 комада, у који број не треба израчунавати оне примерке који су бесплатно или другим листовима у замену слати. Лист овај био је и препоручен и то од краљ. зем. владе, одеда за богоштовље и наставу у години 1890. а у години 1897. наређено је да га свака школа у Хрватској и Славонији, у којој је већина ученика православних облигатно држати мора; од министра просвете у Црној Гори почившег Јована Павловића 1890. г.; од

АЕ. и М. Консистиорије у Сарајеву године 1892.; од Епарх. Школског Одбора у Темишвару године 1892 ; и од земаљске владе у Сарајеву. И.

Мастило. Многи држе да мастило које за писање употребљавамо, није ни мало по здравље штетно. Али се јако варају. Лајнцишки учењак Мариман испитивао је садржину различних мастила и дошао је до уверења, да у сваком мастилу има доста гљивица и бацила, штетних по органска бића у опште. С тога учитељи треба да опомињу своје ученике, да ни пошто не лижу пера после писања, да руке оперу када су од мастила и да боце у којима мастило стоји кад год не пишу, затворене држе.

НОВЕ КЊИГЕ И ЛИСТОВИ.

Подмладак лист за омладину средњих школа уређује Момчило Иванић проф. I. београдске гимназије, година I. Излази три пута месечно цена му је 10 круна годишње и шаље се администрацији.

Пчелица поучно забавни лист за старо и младо што га је уређивао и издавао г М. Нешковић кр. жуп. школ. надзорник у Беловару опет ће излазити уз годишњу цену од 80 нов. коју ваља слати уреднику у Беловар.

Ручни рад лист за мушки и женски рад у српској школи. Издаје и уређује Јов. С. Јовановић учитељ. — Излази месечно један пут у Београду по цену од 2 динара.

ОБЈАВА.

Издали смо у корист чешког учитељског сиротишта к прослави педесетогодишњице Њег. Вел. цара и краља Фрање Јосифа I. његову слику, која је по суду зналаца веома лепо изведена и надмашује туђе производе.

Цене су сликама само за готови новац: 50 слика 3 фор. 100 слика 5 фор. 1000 слика 45 фор.

Antun Mojžiš,
predsednik Bolz. odbora.
Praha-Karlín 273.

 Умољавамо све наше пријатеље и досадање претплатнике, да изволе своју претплату обновити, дужнике пак опомињемо, да дуг што пре подмире. Ко не мисли листа држати нека нам га врати натраг.

Уредништво и Администрација
„Школскога Листа“.

Издаје и уређује: **НИКОЛА Ћ. ВУКИЋЕВИЋ.**

Штампања Ф. БИТЕРМАНА И СИНА у Сомбору.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А